

неї цвіт упав», «Шалійте!» (переробка відомого маршу А. Вахнянина).

Додала сюди збирачка і два зшитки (перший — 16 сторінок; другий — 56 сторінок) пісень, записаних Анною Луцькою з 1 серпня 1888 року до 18 серпня 1890 року у Вижниці на Буковині. Зафіксовані польськими літерами тексти («Повернення», «Неволя», «Прагнення», «Найліпше і найгірше», «Пересторога і бажання», «Помісток», «Не кохай», «Пісня», «Романтичність», «Чорний жаль», «Думка», «Українка», «Гонець» та ін.) — це або переказані в римованій формі біблійні сюжети, або ж варіанти українських дум, історичних пісень та співанок-хронік. Художньо-естетичної вартості вони практично не мають, проте є цікавим автентичним матеріалом для лексикографів та діалектологів.

Отже, зазначена рукописна збірка — це ще одна сторінка до великої історико-культурної книги української ідентичності. Сподіваємося, що не один «загублений» набуток уснописемної культури окремої особи, села чи краю, особливо на Західній Україні, ще буде віднайдено десь «з-під дахів», «з-під підлоги» або з-між подвійного дна куфра-скрині, куди наші діди та батьки нерідко ховали не матеріальні скарби, а молитовники, українські пісенники, «Кобзар» Т. Шевченка, листи й різні родинні записники.

Віriamo, що незабаром описану знахідку буде передано до одного з державних архівів або ж відділів рукописів академічних бібліотек, і вже там вона потрапить до дослідників як унікальний оригінальний матеріал.

АКТУАЛЬНЕ Й НОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Іваннікова Л. Фольклористика Півдня України: сторінки історії. — Запоріжжя, 2008. — 292 с.

Ірина Павленко

Багато сучасних дослідників вважають, що Південь України, зокрема Нижня Наддніпрянщина, є поки що малообстеженою територією, яка рідко привертає увагу збирачів та науковців. Окремі етапи збирання та вивчення регіонального фольклору були висвітлені в працях М. Сумцова і В. Білого, але загалом тривалий час побутовав погляд, що в цьому регіоні збирали й видавали вкрай мало матеріалу. Тим ціннішим є дослідження історії зазначених теренів, що доводить постійний інтерес науковців і збирачів до фольклору історичного Запоріжжя та частково спростовує усталену думку.

Розглядувана монографія є продовженням попередніх розвідок Людмили Іваннікової. Її статті, присвячені фольклористичній діяльності Г. Залюбовського, Я. Новицького та інших дослідників, передмови до перших трьох томів творчої спадщини Я. Новицького засвідчують

сталу зацікавленість історією фольклористики та постійне заглиблення в матеріали, пов'язані з нею.

Л. Іваннікова виконала серйозну роботу з відновлення студіювання фольклористичної проблематики на Півдні України. Основну увагу дослідниці привернула фольклористична спадщина колишнього Запоріжжя, що зумовлено аналізованим матеріалом.

Структура рецензованої монографії чітка, відповідає логіці розвитку збирацької роботи і фольклористичної думки на досліджуваній території. Історію фольклористики Півдня України розглянуто не відокремлено, а в контексті формування та розвитку всієї української науки про народну творчість, врахований також розвиток історичного знання про Запоріжжя й етнографію краю.

Значну увагу приділено питанням рецепції доробку південноукраїнських фольклористів у наукових колах, оцінці окремих збірників

М. Сумцовим, В. Гнатюком, Ф. Колессою, О. Веселовським та ін.

Авторка наголошує на різниці підходів збирачів і видавців до фольклорного матеріалу, що часто було зумовлено місцевістю, де вони проводили дослідження, та жанровим спектром записів. Своєрідність цільової настанови зумовила те, що Я. Новицький, а за ним і Д. Яворницький, збирали насамперед тексти, які стосувалися народної пам'яті про Запорозжя, а тому й зустрічалися переважно з нащадками запорожців і проводили роботу на «запорозьких попелищах». Водночас орієнтування на інший матеріал стало результатом того, що в записниках В. Ястребова таких фольклорних творів було мало. Крім того, працював він, за його ж висловлюванням, у «запорозькому захолюсті».

У монографії Л. Іваннікової висвітлено роль періодичних видань у пошукванні уваги до фольклору та пропаганді місцевої фольклорної спадщини, в контексті історії фольклористики розглянуто сферу інтересів духовної еліти краю, зростання її зацікавленості народним життям і народною культурою.

Цінність рецензованої праці полягає і в поверненні в науковий дискурс імен маловідомих та напівзабутих збирачів народної творчості (Гавриїла Костельника, М. Комарова, М. Сергієва та інших), поповненні відомостей про знаних діячів української науки та культури (М. Аркаса, С. Тобілевича та інших). Водночас вважаю, що варто було подати матеріали про діяльність М. Сементовського, який видав рукопис про запорозькі та гайдамацькі скарби. Попри неоднозначне ставлення до фольклористичної спадщини І. Бессараби, слід було також більше уваги приділити його збірці «Матеріали для

етнографії Херсонської губернії» (1916), а також археологічним з'їздам, підготовка до яких значно активізувала збирацьку та аналітичну роботу в регіоні, сприяла розробленню наукових програм тощо.

Високим науковим рівнем та інформативністю відзначається довідкова частина розглядуваної розвідки. Авторка опрацювала чимало виданих матеріалів та рукописних джерел, що засвідчує список літератури, який складається з 858 позицій. У процесі роботи відкрито та введено в науковий обіг значну кількість архівних, а також матеріалів, надрукованих на сторінках періодичних видань у ХІХ ст. (як місцевих та регіональних, так і київських, львівських, харківських тощо). Навіть такого каталогу, який відбивав би рівень та характер фольклористичної роботи на досліджуваних теренах, досі не існувало. І вже його створення — це суттєвий внесок у знання про історію регіональної (і не тільки) фольклористики.

Праця інспірує подальше вивчення доробку багатьох фольклористів та етнологів-подвижників, ставить питання про роль і місце південноукраїнської (переважно катеринославської) фольклористики в українському фольклористичному дискурсі ХІХ ст.

Монографія Л. Іваннікової є актуальним, новим за змістом, ґрунтовним за обсягом використаного матеріалу дослідженням, необхідним для подальшого вивчення фольклору та фольклористики Півдня України. Розвідка, що висвітлює процес розвитку фольклористики в одному з регіонів, — суттєвий внесок в історію української фольклористики загалом, відновлення дослідження якої є нагальною потребою.